

سیاست گذاری برای جیره بندی در نظام سلامت:

مطالعه مروری و ارائه پیشنهاد برای ایران

کیوان رحمانی^۱ , رضا رضایتمند^۲، نیوشا صادق پور^۳، مهسا نیک آیین^۴،
سمیرا اعرابی^۵، یاسمین مولوی طالقانی^{۶*}

^۱ دانشجوی دکتری مدیریت خدمات بهداشتی درمانی، کمیته پژوهش‌های دانشجویان، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی، اصفهان، ایران
^۲ استادیار، مرکز تحقیقات مدیریت و اقتصاد سلامت، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی، اصفهان، ایران
^۳ دانشجوی دکتری حرفه‌ای پزشکی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی، اصفهان، ایران
^۴ دستیار تخصصی، بخش ترمیمی، دانشکده دندانپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید بهشتی، تهران، ایران
^۵ دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت خدمات بهداشتی درمانی، دانشکده بهداشت و ایمنی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید بهشتی، تهران، ایران
^۶ دانشجوی دکتری مدیریت خدمات بهداشتی درمانی، مرکز تحقیقات مدیریت و اقتصاد سلامت، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی، اصفهان، ایران

* نویسنده مسؤول: یاسمین مولوی طالقانی
yasamin_molavi1987@yahoo.com

چکیده

زمینه و هدف: جیره بندی به‌عنوان راهکار کنترل هزینه‌ها و افزایش کارایی در استفاده از منابع محدود نظام سلامت مطرح است، بنابراین این مطالعه با هدف مرور مطالعات در رابطه با جیره بندی در کشورهای مختلف و ارائه پیشنهاد برای نظام سلامت ایران انجام شده است.
روش پژوهش: مطالعه حاضر به روش مرور نظام‌مند انجام گردید. به‌منظور یافتن مقالات انتشار یافته از پایگاه‌های اطلاعاتی انگلیسی (Ovid، Scopus، PubMed، web of knowledge و Science direct) با بهره‌گیری از کلید واژه‌های «rationing»، «stewardship»، «policy making»، «healthcare»، «health» و «care»، «coverage»، «services» استفاده شد. ارزیابی کیفیت مطالعات از طریق توافق نویسندگان با استفاده از بررسی رعایت و اجتناب از خطا انجام شد.

ارجاع: رحمانی کیوان، رضایتمند رضا، صادق پور نیوشا، نیک‌آیین مهسا، اعرابی سمیرا، مولوی طالقانی یاسمین. سیاست گذاری برای جیره بندی در نظام سلامت: مطالعه مروری و ارائه پیشنهاد برای ایران. راهنمای مدیریت در نظام سلامت ۱۳۹۷؛ ۳(۳): ۲۴۹-۲۶۲.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۵/۰۳

تاریخ اصلاح نهایی: ۱۳۹۷/۰۹/۲۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۹/۲۴

یافته‌ها: با جستجوی کلید واژه‌ها تعداد ۲۸۸۰ مقاله بازیابی شد که پس از اعمال معیارهای ورود، تعداد ۲۹ مقاله انتخاب شدند. چارچوب مفهومی برای تولید در جیره بندی نظام سلامت در ۳ سطح تأمین مالی (پرداخت از جیب، ارزیابی ریسک مبتنی بر سن، بسته خدمات، پرداخت به ارائه‌کنندگان)، ارائه خدمات (پزشکی مبتنی بر شواهد، زمان و لیست انتظار خدمات، فارماکوپه دارویی) و تأمین منابع (توزیع خدمات سطح بندی، صلاحیت نیروی کار، ارزیابی فناوری سلامت تکنولوژی و داروها) پیشنهاد شد.
نتیجه‌گیری: افزایش هزینه‌های نظام سلامت و محدود بودن منابع برای تقاضاهای رو به افزایش، جیره بندی را غیر قابل اجتناب می‌کند. با توجه به الگوی مفهومی پیشنهادی، راهکارهایی از قبیل ایجاد داشبورد اطلاعاتی، اجرای راهنماهای بالینی، همگن سازی بسته‌های خدمات ارائه شده توسط صندوق‌های بیمه‌ای، ارزیابی تکنولوژی سلامت، احتساب ترجیحات اجتماعی، برای شفاف شدن سیاست جیره بندی در نظام سلامت ایران پیشنهاد می‌شود.

واژه‌های کلیدی: جیره بندی، نظام سلامت، کاهش هزینه

کاربرد مدیریتی: صرفه جویی در هزینه‌های بخش سلامت کشور با اجرای الگوی پیشنهادی ارائه شده در این پژوهش و استفاده کارا تر از منابع محدود نظام سلامت

مقدمه

گزینه‌های رقیب در استفاده از منابع محدود و اینکه این انتخاب در چه سطحی و توسط چه کسی انجام شود، مربوط است (۳). یکی از اهداف جیره بندی، کنترل هزینه‌ها و افزایش کارایی در استفاده از منابع محدود نظام سلامت است (۱۱). کاهش هدر رفت منابع، مدیریت اثربخش توزیع منابع و خدمات مراقبتی و افزایش رضایت مندی بیماران و کارکنان از سایر پیامدهای جیره بندی است (۹،۱۲،۱۳).

با توجه به چالش‌های متعددی که در پی کمبود منابع در زمینه ارائه عادلانه خدمات و مراقبت‌های سلامت در نظام سلامت کشورهای مختلف وجود دارد، ضرورت اولویت بندی و تخصیص بهینه منابع موجود بیش از هر زمان دیگری احساس می‌شود (۱۴). در همین راستا، ماده ۱۹۳ قانون برنامه سوم توسعه، ماده ۹۰ و ۸۹ قانون برنامه چهارم توسعه و بند ۵ تا ۱۹ سیاست‌های کلی برنامه ۵ توسعه در چارچوب سند چشم‌انداز ۲۰ ساله، از جمله مواد قانونی است که بر اولویت بندی و جیره بندی خدمات در نظام سلامت تأکید داشته است (۱۵،۱۶). با این حال، با وجود گذشت بیش از ۳ دهه از کاربرد جیره بندی در کشورهای اروپایی و ایالات متحده آمریکا از جمله سوئیس، کانادا، ایتالیا، هلند و سوئد و انجام مطالعات نظامند در این زمینه، هنوز تعریف و چارچوب مشخص و واضحی از این مفهوم ارائه نشده است (۱۳،۱۷،۱۸). به نظر می‌رسد علت این امر درک اندک از جیره بندی در نظام سلامت نیست، بلکه یکی از دلایل این سردرگمی می‌تواند، تمایل به استفاده از واژگان متفاوت در بیان مفهوم در بین تصمیم‌گیرندگان و محققین باشد (۱۹). بنابراین نیاز به جداسازی و شفاف سازی این مفاهیم و مشخص نمودن ارتباط آن‌ها با جیره بندی لازم است. بنابراین این مطالعه با هدف مرور مطالعات در رابطه با جیره بندی و بررسی سیاست‌های مطرح و در نهایت ارائه چارچوب مفهومی برای سیاست گذاری منابع با رویکرد جیره بندی در نظام سلامت ایران انجام شده است.

روش پژوهش

مطالعه حاضر به روش مرور نظام مند و با منطبق تفکر نقادانه انجام گردید. به‌منظور یافتن مقالات انتشار یافته به صورت الکترونیکی در بازه زمانی سال ۲۰۰۰ میلادی تا ماه می سال ۲۰۱۶ میلادی، از پایگاه‌های اطلاعاتی انگلیسی

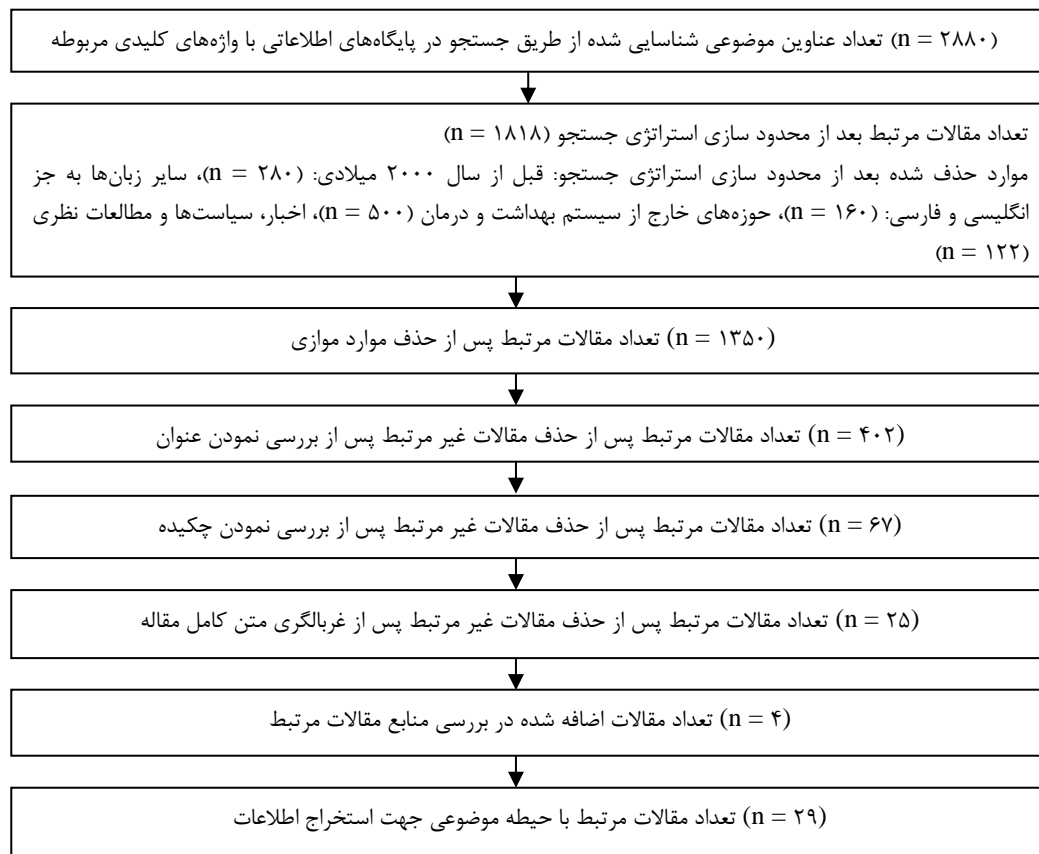
ارتقای سلامت، پاسخگویی و مشارکت مالی عادلانه به‌عنوان اهداف اصلی نظام‌های سلامت بر اساس پیشنهاد سازمان جهانی بهداشت مطرح شده است (۱). همچنین راه دستیابی به این اهداف، از طریق کارکردهای تأمین مالی، ارائه خدمات، تأمین منابع و تولید عملکرد نظام سلامت است (۲). اکثر نظام‌های سلامت با چالش‌های مشترکی از جمله افزایش هزینه‌ها، عدم کارایی منابع مورد استفاده در بخش دولتی و خصوصی و نیز عدالت در سلامت مواجه هستند (۳). بنابراین در حال حاضر بیشتر سازمان‌های ملی و بین‌المللی در نظام سلامت به‌دنبال افزایش منابع و بهبود کارایی در ارائه خدمات و نیز بهبود دسترسی (مالی و غیر مالی) افراد به خدمات سلامت هستند (۴).

افزایش هزینه‌های نظام سلامت مختص کشورهای توسعه یافته نبوده و در همه کشورها این چالش مطرح است (۵). در طول ۴ دهه گذشته، هزینه‌های بهداشتی جهانی در سطح جهانی به‌طور سرسام‌آوری افزایش پیدا کرده است، به‌طوری‌که هزینه‌های این بخش به نسبت تولید ناخالص ملی در طی این دوره در سوئیس ۳ برابر، در آمریکا ۲ برابر، در انگلیس نزدیک به ۲ برابر و در فرانسه ۲ برابر گزارش شده است (۶). همچنین هزینه‌های نظام سلامت در کشور ایران در سال‌های اخیر همانند سایر کشورها و خصوصاً با توجه به چالش سالمندی جمعیت، افزایش یافته است (۷). هزینه کلی نظام سلامت در ایران که کشوری با درآمد زیر متوسط است، به عنوان درصدی از هزینه‌های عمومی دولت در سال ۲۰۱۵ حدود ۱۷/۵ درصد بوده است و در همین سال سهم پرداخت از جیب نیز ۴۱/۹ درصد گزارش شده است (۸).

هزینه‌های رو به افزایش سلامت و فشار محدودیت منابع باعث شده است، سیاستمداران نظام سلامت به انتخاب و اولویت بندی بین مصارف و منابع روی آورند (۹). شکاف تقاضا بین خدمات و منابع در دسترس، جهت ارائه خدمات سلامت و یا به‌عبارتی فزونی تقاضا نسبت به عرضه خدمات منجر به جیره بندی در نظام سلامت می‌شود (۱۰). جیره بندی خدمات سلامت باعث اولویت بندی و محدود کردن دسترسی به خدمات، ارتقای برون دادهای سلامتی، تخصیص مؤثر منابع و دستیابی به توزیع عادلانه‌تر منابع نظام سلامت می‌شود (۱). به عبارت دیگر، جیره بندی به انتخاب بین

به حذف موارد غیر مرتبط اقدام شد. پس از تعیین مطالعات مرتبط، ارزیابی کیفیت مطالعات از طریق توافق نویسندگان با استفاده از بررسی رعایت و اجتناب از خطا از طریق میزان رعایت معیارها و ضوابط استاندارد براساس چک لیست موارد ترجیحی در گزارش مقالات مروری منظم و فراتحلیل ها (PRISMA) انجام شد (۲۰). سپس، تقسیم بندی مطالعات به تفکیک هریک از کارکردهای نظام سلامت انجام شد. هدف از این کار دقیق تر کردن موضوع مقاله بود. در نهایت، باتوجه به مؤلفه‌های استخراج شده، پیشنهاد سیاستی برای تولید در جیره بندی نظام سلامت ایران به صورت مدل مفهومی ارائه شد.

موجود در کتابخانه ملی دیجیتال پزشکی ایران (web of Science و Ovid، Scopus، PubMed، knowledge direct) استفاده گردید. جستجو با بهره گیری از کلید واژه‌های rationing، stewardship، direct policy making، health care، healthcare، coverage، services، صورت مجزا و یا ترکیبی با عملکردهای بولی در ماه جون سال ۲۰۱۶ میلادی انجام گرفت. همچنین لیست رفرنس مطالعات انتشار یافته برای افزایش حساسیت و انتخاب تعداد بیشتری از مطالعات بررسی گردید. ارزشیابی جستجو توسط یکی از پژوهشگران به صورت تصادفی برای بررسی عدم حذف مطالعات انجام شد. در نهایت، مقالات مرتبط انتخاب و نسبت

نمودار ۱: فلوجارت انتخاب مقالات

سلامت پرداخته‌اند. سایر معیارهای ورود مطالعات عبارت بودند از مطالعاتی که بین سال ۲۰۰۰ میلادی تا می ۲۰۱۶ میلادی انجام شده است، مطالعاتی که به زبان فارسی و انگلیسی انجام شده است، مقالات مرتبط با ژورنال‌های معتبر و علمی باشد. خروج مطالعات شامل مطالعاتی که دستیابی

بعد از بررسی و مرور مقالات یا خلاصه مقالات و شناسایی عدم توافقیها، مطالعات با ویژگی‌های ذیل انتخاب شدند. مطالعاتی که حداقل نمره را در ارزیابی کیفیت مقالات براساس چک لیست PRISMA کسب نمودند و مطالعاتی که به بررسی جیره بندی در حداقل یکی از کارکردهای نظام

به بیمار به جای مراقبت‌هایی که بیمار یا همراه آن به صراحت درخواست کرده اند، پزشکان (مراقبت بالینی خوب)، مدیر عامل بیمارستان (به معنای اختصاص بودجه بین واحدها) و مدیر واحد تعریف می شود (۲۱).

قضاوت بالینی درست در رابطه با خدماتی که منفعتی در پی خواهند داشت جیره بندی نیست، چرا که با توجه به تعریف جیره بندی توجه به نکته‌ی سودمند بودن خدمت مهم است و اگر خدمت مورد نظر برای فرد منفعتی در پی نداشته باشد، جیره بندی نخواهد بود (۲۲).

انواع جیره بندی:

یافته‌ها نشان داد که ۱۲ نوع جیره بندی در نظام سلامت وجود دارد که در ادامه به هر یک از آن‌ها اشاره می شود:

۱- جیره بندی صریح و ضمنی

۱-۱ جیره بندی صریح

۲ معیار واضح برای تولید در نظام سلامت شامل کارآمد بودن درمان‌ها و عدالت در توزیع آن‌هاست. بر کسی پوشیده نیست که تصمیم‌گیری به‌ندرت کاملاً ضمنی یا صریح است و موقعیت‌های بینابینی زیادی وجود دارد که توسط متخصصان در هنگام تبادل اطلاعات بیماران پذیرفته شده است (۲۳).

در جیره بندی صریح، اساس و یا معیارهایی که در تصمیم‌گیری تخصیص منابع مورد استفاده قرار گرفته‌اند، آشکارا و به‌طور مستقیم مشخص شده‌اند. معیارهای مورد استفاده برای گنجاندن و یا محرومیت افراد از خدمات، به خوبی تعریف و شناخته شده‌اند (۲۴، ۲۵). پیامدهای جیره بندی صریح می تواند شامل درگیری کمتر برای ارائه دهندگان و فشار کمتر بر روی روابط ارائه دهنده خدمات-بیمار، کنترل همزمان بر روی هزینه‌ها و کیفیت خدمات از طریق گنجاندن خدمات مؤثر و حذف خدمات کمتر مؤثر و مبتنی بودن مداخلات بر شواهد اثربخشی آن‌ها باشد (۲۳).

۱-۲ جیره بندی ضمنی

براساس نتایج مطالعات، جیره بندی ضمنی زمانی رخ می دهد که محدودیت در استفاده از خدمات بهداشتی و محصولات از طریق مقررات تعریف نشده است (۴، ۹). رایج‌ترین روش جیره بندی ضمنی، لیست انتظار و تعیین بازپرداخت انتخابی داروهایست. در حالیکه جیره بندی خدمات می تواند به پیچیدگی تصمیم‌گیری‌های پزشکی و

به متن کامل مقاله امکان پذیر نبود، مطالعاتی که به صورت نظری، اخبار، نامه‌ها و سیاست‌ها صورت گرفته بود، مطالعاتی که در حوزه‌های خارج از سیستم بهداشت و درمان صورت گرفته بود، بودند.

همچنین جلوگیری از تحریف اطلاعات، اجتناب از تعارض منافع، اطلاع رسانی نتایج تحقیق به سازمان‌های مربوطه و مالکیت معنوی به عنوان ملاحظات اخلاقی در این پژوهش رعایت شده است.

یافته‌ها

با جستجوی کلید واژه‌ها در سایت‌های اشاره شده تعداد ۲۸۸۰ مقاله بازیابی شد که پس از اعمال معیارهای ورود مطرح شده در روش کار، تعداد ۲۹ مقاله واجد شرایط، انتخاب شدند (نمودار ۱). به طور کلی، ۱۷/۰ درصد از مقالات واجد شرایط مربوط به ۵ سال گذشته بودند. همچنین، ۴۱/۱ درصد از مقالات انتخاب شده مربوط به ایالات متحده، ۳۴/۴ درصد مربوط به کشور بریتانیا، ۶/۸ درصد مربوط به کشور آلمان، ۳/۴ درصد مربوط به کشور هلند، ۳/۴ درصد مربوط به کشور نیوزلند، ۳/۴ درصد مربوط به کشور هند، ۳/۴ درصد مربوط به کشور نروژ، ۳/۴ درصد مربوط به کشور اسپانیا بوده است. از ۲۹ مقاله انتخاب شده، ۳۵/۵ درصد به جیره بندی در کارکرد تأمین منابع نظام سلامت، ۲۸/۸ درصد به کارکرد تأمین مالی، ۲۲/۲ درصد به کارکرد ارائه خدمات و ۱۳/۳ درصد به کارکرد تولید پرداخته است.

تعریف جیره بندی

با توجه به بررسی‌های انجام شده، ابهام زیادی در مورد تعریف جیره بندی در مراقبت‌های بهداشتی وجود دارد. از دیدگاه آلن ویلیامز (۱۹۹۷) هنگامی که کسی از خدمتی منع شده است (یا به وی ارائه نشده است) در حالیکه همه با سودمندی آن موافقت می‌خواهند از آن بهره مند شوند، بحث جیره بندی معنا پیدا می‌کند (۲۱). جیره بندی از طریق مکانیزم‌های عدم و یا خودداری از ارائه خدمات، لیست انتظار برای درمان و مراقبت رقیق شده که به موجب آن مراقبتی با کیفیت پایین‌تر به بیماران بیشتری ارائه می شود، انجام می شود (۱).

همچنین جیره بندی در ارائه خدمات سلامت براساس ذی نفعان مختلف در نظام سلامت در ۴ سطح مراقبت از بیمار (به معنای عدم ارائه برخی خدمات سودمند مورد انتظار

در این دیدگاه منابع به کاربردهایی با اثربخشی بیشتر تخصیص داده می شوند. بیشتر تصمیمات جیره بندی بر اساس سن در سطح استراتژیک بر نقش شاخص کالی (QALY) در تخصیص منابع متمرکز هستند (۳۱). کاربرد سن در جیره بندی در نظام سلامت آمریکا پیشنهاد شده است. موارد ذکر شده نشان دهنده اهمیت سن در تصمیمات جیره بندی منابع است. اگرچه سطوح مختلف دیدگاه‌های مختلفی دارند، اما به‌طور کلی نمی توان از معیار سن به‌عنوان معیاری معتبر برای شفافیت بیشتر استفاده کرد (۳۵-۳۰، ۳۲).

۴- تهیه لیست خدمات بر اساس هزینه و سودمندی آن‌ها بارزترین نمونه این رویکرد، لیست خدمات ایالت اورگان در آمریکا است. اگرچه در ابتدا فقط خدمات بود، اما در اصلاحیه‌های متوالی، هزینه خدمات هم به لیست اضافه شد و به سمت اقدامات با هزینه سودمندی بیشتر رفتند (۹). تهیه بسته خدمات که در کشورهای مختلفی استفاده می شود نیز از این نوع، جیره بندی است. برای تهیه بسته خدمات، فاکتورهای مختلفی از جمله برقراری ارتباط بین پیشگیری و درمان، کسب بروندهای متعدد از درون‌دادها، امکان تعیین تمام درون‌دادهای مورد نیاز، امکان هماهنگ سازی منابع و امکان جهت دهی تقاضا برای خدمات باید در نظر گرفته شود. بنابراین بسته خدمات، تمام درون‌دادهایی را که ممکن است برای ترویج و ارائه یک مداخله خاص به آن احتیاج باشد، مشخص می سازد. به‌طور مثال در کشور اسپانیا فهرست خدماتی که به‌طور عمومی تأمین مالی می شدند، تهیه شده است. در این فهرست همه خدمات در حال ارائه در سیستم سلامت لیست و فقط ۶ خدمت خاص حذف شدند. معیارهایی که برای شامل شدن خدمات در کشور اسپانیا در نظر گرفته شد، شامل: نبود شواهد علمی برای ایمن بودن تکنولوژی ارائه خدمت و نبود شواهد معتبر برای مؤثر بودن تکنولوژی در پیشگیری، درمان و حذف یا کاهش درد بیماران بود. تهیه این لیست با هدف تعیین حقوق شهروندان (بیماران)، ایجاد برابری بین مناطق مختلف، از بین بردن ناعدالتی و کاهش هزینه‌های سلامت بود (۴).

۵- جیره بندی بر اساس زمان انتظار
جیره بندی براساس زمان انتظار خصوصاً در بیماران سرپایی می تواند استفاده شود. رویکردهای مورد استفاده در

نیازها، ترجیحات شخصی و فرهنگی بیماران حساس تر باشد، جیره بندی ضمنی غالباً منجر به استفاده از معیارهای خودسرانه و اختیاری می شود و در نتیجه عدالت را خدشه دار می کند (۲۲). در جیره بندی ضمنی نتایج حاصله از تصمیماتی که گرفته می شوند کمتر برای افراد قابل مشاهده است و این شیوه اغلب به راحتی قابل استفاده و پیشبرد است، چون معیارها و قوانین کمتری را نیاز دارد، اگرچه ممکن است اختلاف عقیده میان گروه‌های مختلف در سیستم رخ دهد. نظام بودجه سیستم مراقبت بهداشتی درمانی آلمان از نوع جیره بندی ضمنی است (۲۷، ۲۶).

۲- جیره بندی بر اساس قیمت یا جیره بندی پولی
نتایج مطالعات حاکی از آن بود که، در این نوع جیره بندی کالاها و خدمات به افرادی که توانایی و تمایل به پرداخت دارند، ارائه می شود. جیره بندی بر اساس قیمت به‌طور بارز در نظام سلامت کشور آمریکا انجام می شود. این نوع جیره بندی دسترسی افراد به خدمات سلامت را از طریق مالی محدود می‌کند. همچنین در نظر گرفتن سهم پرداختی برای گیرندگان خدمات چه در هنگام دریافت خدمت و چه برای پوشش بیمه‌ای از این نوع جیره بندی است. یکی از مشکلات این روش، خصوصاً در نظام سلامت این است که موضوع نیاز، عدالت و برابری را نادیده می‌گیرد. علاوه بر این، ایجاد شبکه‌های ارائه دهنده نوعی دیگر از این جیره بندی است. در این روش مجموعه‌ای از ارائه دهندگان به‌عنوان مراکز در دسترس افراد بیمه شده معرفی می شوند و در صورت مراجعه آن‌ها به مراکزی غیر از این‌ها، به صورت مراجعه به بخش خصوصی تلقی شده و هیچ بازپرداختی به فرد صورت نخواهد گرفت. بنابراین در این روش با استفاده از انگیزه مالی دسترسی افراد را محدود خواهیم نمود چرا که امکان دارد، همه خدمات در مجموعه تعریف شده وجود نداشته باشد. این شیوه امکان دارد در جیره بندی بر اساس انحصار نیز طبقه بندی گردد (۲۸).

۳- جیره بندی بر اساس سن
براساس نتایج مطالعات، برای اعمال جیره بندی بر اساس سن بایستی یک سن خاص (به طور مثال: دهه ی هفتم زندگی افراد) به عنوان مبنای جیره بندی انتخاب شود. با عبور از آن سن خاص، مداخلات پیچیده‌ای افزایش دهنده‌ی عمر به آن فرد تعلق نخواهد گرفت (۳۰، ۲۹). به‌عبارت دیگر،

بندی است. اگرچه هدف از این دستورالعمل‌ها کمک به شفافیت بیشتر تصمیمات و منطقی کردن مراقبت‌های بالینی است، اما هنوز این روش، به‌عنوان ابزاری قطعی جهت جیره بندی مطرح نیست (۳۹).

۱۰- جیره بندی بر اساس روش‌های پرداخت از جمله پرداخت مبتنی بر عملکرد و سازمان‌های مراقبت مدیریت شده

طرح‌های پرداخت با هدف افزایش سلامت و ارزش پول بیمه‌گران و نیز پرداخت کنندگان مالیات مورد استفاده قرار می‌گیرد. در اصل، سیاست گذاران از این طریق بسته خدمات و دسترسی را محدود می‌کنند (۹). به‌طور مثال هنگامی که از روش کارانه برای پرداخت به ارائه دهندگان استفاده می‌شود، هیچ انگیزه‌ای برای محدود کردن خدمات وجود نداشته و در مقابل امکان ارائه خدمات اضافی نیز وجود دارد، اما در استفاده از پرداخت مبتنی بر عملکرد انگیزه‌های مالی برای ارائه خدمات بیشتر از بین می‌رود و تصمیمات به سمت منطقی‌تر شدن می‌رود. مثال دیگر در این روش سازمان‌های نگهدارنده سلامت در کشور آمریکا است. در این روش که سرانه سلامت افراد در اختیار تیم پزشکی قرار می‌گیرد، هم منبع درآمد پزشکان بوده و هم منبع هزینه مراقبت‌های سلامتی افراد خواهد بود (۹). مثال دیگری که می‌توان در این مقوله ذکر کرد این است که هنگامی که برنامه ارائه خدمت جدیدی مطرح می‌شود، سیاست گذاران برای کنترل تعداد خدمات ارائه شده، پرداختی پایینی برای ارائه کنندگان در نظر می‌گیرند که نتیجه آن این است که افراد کمتری برای شرکت در برنامه حاضر خواهند شد. این سیاست منجر به کاهش خدمات و محدودیت در دسترسی افراد به خدمات برنامه مورد نظر خواهد شد (۹،۲۲).

۱۱- جیره بندی از طریق بودجه بندی عمومی
بر اساس بررسی‌های انجام شده، تأمین مالی ارائه دهندگان از طریق بودجه مشخص، آن‌ها را مجبور می‌کند دست به انتخاب بزنند تا از منابع و سرمایه خود به بهترین شکل برای بیماران خود استفاده کنند. این نوع جیره بندی به‌طور بارز در سیستم طب ملی انگلیس استفاده می‌شود. تأمین مالی مراکز ارائه دهنده خدمات پس از جمع‌آوری مالیات عمومی از طریق بودجه‌های گلوبال در اختیار آن‌ها قرار می‌گیرد. سازمان‌های ارائه دهنده مجبورند تا با بودجه

این نوع سهمیه بندی شامل دریافت خدمات توسط اولین مراجعه کننده و نیز تریاژ بیماران است (۲۳). منطقی به نظر می‌رسد که رویکرد دوم نسبت به رویکرد اول بهتر است چرا که در رویکرد اول عدالت و مسائل اخلاقی متوجه تصمیمات خواهد بود. استفاده از سیستم تریاژ ابزار مناسبی برای تخصیص منابع محدود در شرایط بحرانی است. همچنین علاوه بر حفاظت مصرف کننده، آموزش مردم، پزشکان و تصمیم گیرندگان برای ترویج پاسخ‌های رفتاری مناسب خصوصاً در شرایط بحران، عامل دیگری در تولید نظام سلامت، می‌باشد (۳۶).

۶- جیره بندی بر اساس لیست انتظار یا صف

بر اساس نتایج مطالعات، این نوع جیره بندی، خصوصاً در موارد غیر اورژانسی و در مداخلاتی مثل پیوند اعضا می‌تواند استفاده شود. معیارهای مورد استفاده در این روش می‌تواند شامل در نظر گرفتن نیاز برای یک مداخله خاص، نتایج خدمات قبلی و وخیم بودن شرایط گیرنده خدمت باشد (۳۲،۳۷).

۷- جیره بندی از طریق انحصار

این نوع جیره بندی به معنای خارج کردن برخی خدمات و یا ارائه دهندگان خدمات از بسته خدمات از طریق تصمیمات بالادستی است. این روش غیر مستقیم‌تر و ضمنی‌تر از سایر روش‌هاست (۹).

۸- جیره بندی بر اساس ارزیابی تکنولوژی سلامت

به این شیوه، پزشکی مبتنی بر اقتصاد هم گفته می‌شود. از جمله مهم‌ترین نمونه‌های این روش اقدامات سازمان The National Institute for Health and Care Excellence (NICE) در انگلستان است. تأمین مالی اقدامات در صورتی انجام می‌شود که هزینه اثربخشی آن ثابت شده باشد. ارزیابی اقتصادی داروها و تکنولوژی‌های جدید نیز توسط بسیاری از کشورهای توسعه یافته انجام می‌شود. در کشور اسپانیا ارزیابی فناوری سلامت برای دارو، تکنولوژی و مداخلات جدید توسط دفاتر منطقه‌ای انجام می‌شود و نتایج آن اغلب منتشر می‌گردد. هرچند انتشار نتایج، تنها در مورد داروها الزامی است (۳۸،۴۰).

۹- جیره بندی بر اساس پزشکی مبتنی بر شواهد

تهیه راهنماهای پزشکی به‌منظور کمک به قضاوت و تصمیمات بالینی پزشکان از جمله رویکردهای ضمنی جیره

مطالعه، جیره بندی را بر اساس کارکردهای نظام سلامت توضیح می دهد.

همانطور که در نمودار ۲ دیده می شود، پرداخت مستقیم از جیب می تواند به عنوان یک ابزار جیره بندی مرتبط با عملکرد تأمین منابع مالی در نظر گرفته شود. به نظر می رسد از جیره بندی بر مبنای سن می توان برای تعیین و دریافت حق بیمهها استفاده نمود، چرا که سن افراد به عنوان یکی از اصلی ترین تعیین کنندهها، برای ارزیابی ریسک مطرح است (۴۱). در زمینه خرید و تخصیص منابع، سیاستهایی که مطرح است شامل بسته خدمات و شیوههای پرداخت به ارائه کنندگان هستند (۴۲). بسته خدمات پرکاربردترین سیاست در سایر کشورها خصوصاً در زمانی که در نظام سلامت کشوری سیستم پزشک خانواده و نظام ارجاع حاکم است، می باشد (۴۳). از سوی دیگر، هدف سیاست شیوه پرداخت به ارائه دهندگان (۳،۹،۴۴)، کاهش انگیزههای مالی ارائه دهنده برای ارائه خدمات اضافی است. به عبارت دیگر، این شیوه به عنوان راهکاری برای محدود سازی عرضه خدمات اضافی است. از جمله سیاستهای موفق در این زمینه پرداخت بر اساس بودجه بوده است که بیشتر در کشور آمریکا حاکم است (۲۷).

در زمینه کارکرد ارائه خدمات، اصلی ترین سیاستها استفاده از زمان انتظار و لیست انتظار بود (۲۵). طبیعتاً این سیاستها ماهیت پنهانی داشته و تعارضهای کمتری را متوجه رابطه بیمار و ارائه دهنده خواهد نمود. تهیه لیست فارماکوپه بیمارستانها نیز به عنوان یک سیاست مطرح بوده است، چرا که این سیاست، مشابه بسته خدمات در سطح کلان عمل خواهد کرد. تریاژ بیماران به عنوان ابزاری برای اولویت بندی در خدمات اورژانسی یکی از سیاستهای جیره بندی در ارائه خدمات است (۳۶). استفاده از پزشکی مبتنی بر شواهد برای افزایش اثربخشی منابع مورد استفاده و کاهش خدمات غیر مفید، سیاستی است که در بیشتر مطالعات به آن اشاره شده است (۲۵،۳۹).

در کارکرد تأمین منابع، سیاستهای مطرح شده شامل کنترل تربیت نیروی انسانی، توزیع کنترل شده منابع تحت عنوان سطح بندی خدمات در ایران، ارزیابی فناوری سلامت در زمینه تجهیزات و داروهای جدید (۲۳،۳۸،۴۰) و صدور پروانه کار برای ارائه دهندگان بود. در کنار این سیاستها، در

محدود خود خدمات مورد نیاز بیماران مراجعه کننده را ارائه دهند در نتیجه انتخابهای آنان به صورت اولویت بندی بین مصارف مختلف اتفاق می افتد (۹،۲۱،۲۳).

۱۲- استراتژیهای مربوط به تقاضا و عرضه به طور کلی، همه رویکردهای جیره بندی خدمات سلامت را در ۲ دسته استراتژیهای مربوط به تقاضا و استراتژیهای مربوط به عرضه خدمات نیز می توان طبقه بندی نمود.

۱۲-۱ استراتژیهای مربوط به تقاضا
استراتژیهای مربوط به تقاضا، برای تأثیر بر انتخاب مصرف کنندگان خدمات نظام سلامت، اعمال می شوند. بسیاری از این استراتژیها بر میزان پرداخت از جیب مصرف کنندگان به ازای تمام خدمات و یا گروهی از خدمات اثر می گذارد. فرانشیز، حق بیمهها، بستههای خدمت صندوقهای بیمه‌ای و ایجاد شبکههای تأمین کنندگان و ارتباط دادن میزان حق بیمه و میزان پرداختها در این شبکهها با میزان افراد تحت پوشش در شبکه و میزان مصرف خدمات، از مثالهای مربوط به استراتژیهای مربوط به تقاضا است.

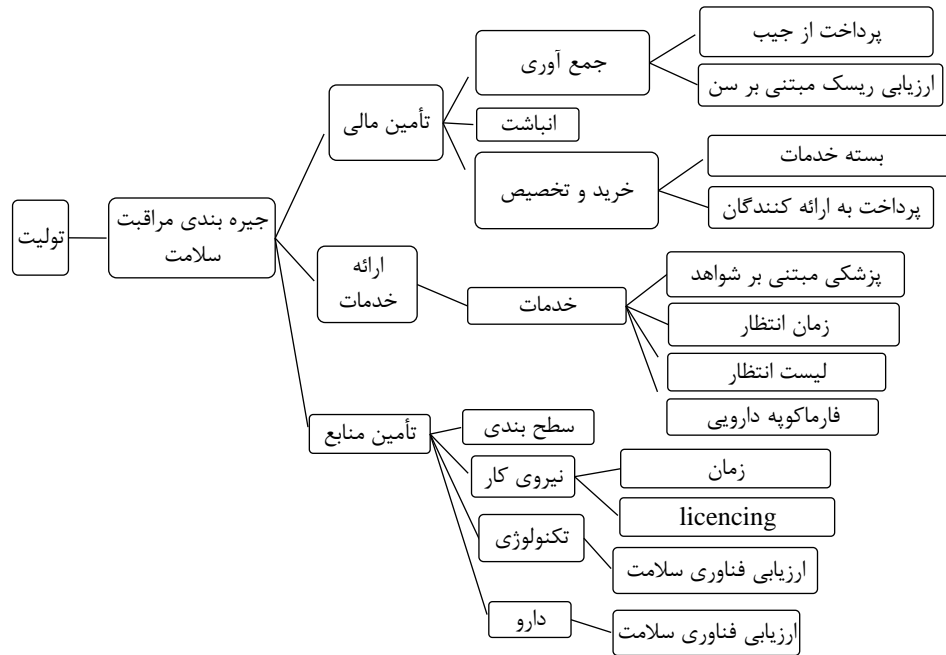
۱۲-۲ استراتژیهای مربوط به عرضه معمولاً در برگیرندهی تنظیم تأمین کنندگان در راستای تأثیر بر کنترل ارائه خدمات سلامت است. تنظیم تعداد و حجم تربیت نیروی انسانی، کاهش تعداد افرادی که وارد یک حرفه‌ی به خصوص می شوند، اعطای پروانه کار به افراد و سازمانها، سطح بندی خدمات، ارائه مراقبتهای مدیریت شده، اعطای حق مالکیت و انحصار و ارزیابی تکنولوژیهای جدید برای جلوگیری از ورود یک محصول دارویی و یا یک ابزار پزشکی به بازار همگی از این دست استراتژیها هستند (۳،۲۱).

چارچوب مفهومی پیشنهادی برای جیره بندی در نظام سلامت:

جهت ساختارمند کردن سیاستهای جیره بندی در مطالعات مرور شده، از چارچوب کارکردهای نظام سلامت استفاده شد. لازم به ذکر است، جیره بندی به عنوان یکی از ابزارهای سیاست گذاری و اعمال تولید در نظام سلامت است و سیاستهای آن بایستی در راستای ارتقای حاکمیت درون بخشی در این سیستم باشد. بنابراین کارکرد تولید به طبع ماهیت خود ناظر به سایر کارکردهای نظام سلامت است. به همین دلیل چارچوب مفهومی ارائه شده در این

بر روی کارکردهای نظام سلامت است و مؤلفه اصلاح نظام سلامت مبتنی بر بازار، بیشتر در کشورهای توسعه یافته مطرح است، لحاظ نشده است.

بعضی مطالعات، اصلاح نظام سلامت مبتنی بر بازار نیز به عنوان رویکردی به جیره بندی افزایش کارایی منابع مطرح شده است (۲۸،۴۵)، که این سیاستها در چهارچوب مفهومی این مطالعه به دلیل اینکه تمرکز اصلی این چارچوب

نمودار ۲: چارچوب مفهومی برای تولیت در جیره بندی نظام سلامت

بحث

چارچوب بخش خصوصی بر نظام سلامت حاکم است، اکثراً از رویکردهای مبتنی بر توان پرداخت افراد در جیره بندی خدمات استفاده می شود (۴۱). در حالیکه، در نظام طب ملی انگلیس که به چارچوب سوسیالیستی نزدیک است، اکثراً از رویکردهای مبتنی بر نیاز برای جیره بندی استفاده شده است. علی‌رغم افزایش هزینه‌های نظام سلامت ایران، هیچ روش مدون و مشخصی در سیاست گذاری برای جیره بندی در نظام سلامت ایران وجود ندارد و دلیل آن هم این است که مرحله اولویت بندی خدمات تا به حال شروع نشده است (۲۱،۳۲).

با توجه به بررسی‌های انجام شده، تعاریف متعددی در رابطه با مفهوم جیره بندی در ادبیات جیره بندی وجود دارد و باید این موضوع را مد نظر قرار داد که این تعاریف در طی زمان دچار تغییراتی شده‌اند و عامل زمان و

افزایش هزینه‌های نظام سلامت، بیش از پیش، ما را متوجه اولویت بندی و جیره بندی در نظام سلامت می‌کند. در همه جوامع نسبت به استفاده از جیره بندی دیدگاه‌های منفی و مثبتی وجود دارد. دیدگاه‌های حاکم بر جامعه چه سوسیالیست و چه دموکراتیک جیره بندی را ضروری می‌دانند. در عمل، پزشکان به‌عنوان اصلی‌ترین ارائه دهنده خدمات، بیشترین نقش را در اولویت بندی خدمات بر عهده دارند. اگرچه سطوح اعمال جیره بندی شامل سیاست گذاران، مدیران، پزشکان، پرستاران و سایر ارائه دهندگان است، در شرایط فعلی که با افزایش هزینه‌های نظام سلامت روبرو هستیم، سیاست گذاران به‌دنبال شفافیت بیشتر در اقدامات بالینی بوده و بیشتر به مداخلات در عرضه خدمات و انگیزه‌های ارائه دهندگان تمایل دارند. از جمله این مداخلات، پرداخت مبتنی بر عملکرد است. در کشور آمریکا که

ایران نیز مصداق دارد، به طور مثال بسته‌های خدمتی بیمه‌های پایه با هم متفاوت هستند.

نحوه پرداخت در نظام سلامت نیز در جیره بندی خدمات نقش دارد (۴۲). به طور مثال تأمین مالی از محل مالیات‌های عمومی و به صورت بودجه کل، باعث ایجاد محدودیت‌هایی در ارائه خدمات و در نتیجه جیره بندی خواهد شد. سیستم بودجه بندی در نظام سلامت ایران اگرچه هیچگونه انگیزه‌ای برای اولویت بندی و کنترل هزینه در آن دیده نمی شود اما می توان با اصلاح آن در جهت محدود کردن مصارف و جیره بندی مراقبت‌های سلامت مورد استفاده قرار گیرد.

در کشور آمریکا، تأمین مالی از طریق پرداخت از جیب، سبب محدودیت در دسترسی به خدمات شده است (۲۴). در نظام سلامت ایران پرداخت از جیب به‌عنوان اصلی‌ترین منبع مالی مطرح است و منطقی به نظر می رسد که در راستای اهداف نظام سلامت (کاهش پرداخت از جیب)، این رویکرد به جیره بندی نمی تواند در نظام سلامت ایران کارایی لازم را داشته باشد (۴۷).

نظام پرداخت به ارائه کنندگان به صورت کارانه نیز یکی دیگر از منابع هزینه‌های زیاد در نظام سلامت ایران است. مطالعه رشیدیان و همکاران (۱۳۹۴) ثابت کرده است که سیستم پرداخت کارانه، انگیزه برای ارائه خدمات بیشتر را به همراه دارد و سیاست کنترلی مناسبی برای کاهش هزینه در بر ندارد (۴۸). لذا به‌عنوان یکی از رویکردهای جیره بندی و تحت عنوان اصلاح نظام پرداخت، می توان از سایر نظام‌های پرداخت مانند پرداخت مبتنی بر عملکرد، در نظام سلامت ایران جهت کنترل هزینه‌ها و جیره بندی مراقبت‌های سلامت استفاده کرد.

در حالیکه استفاده از شواهد بالینی در نظام سلامت ایران ضعیف است، در بیشتر کشورهای توسعه یافته روند استفاده از پزشکی مبتنی بر شواهد به سمت همراهی با پزشکی مبتنی بر اقتصاد حرکت کرده است (۲۵،۳۹). اگرچه اقدامات بالینی صحیح در نتیجه استفاده از راهنماهای بالینی، موجب کارایی و اثربخشی در استفاده از منابع می شود، اما هنوز نسبت به استفاده از این ابزار در سطح ملی تردیدهایی وجود دارد (۲۵).

زمینه بر شکل گیری این تعاریف تأثیرگذار بوده است. حتی بسته به اینکه محققین از چه کشوری بوده‌اند، تعاریف آن‌ها متفاوت است. بسیاری از تعاریف در کشور آمریکا سهمیه بندی را موضوعی بسیار وسیع، بدون در نظر گرفتن نیازمند بودن یا نبودن دریافت کننده به خدمت دانسته‌اند و جیره بندی را به هر ۲ صورت صریح و ضمنی معرفی می کنند (۹،۴۵). با این حال با توجه به مطالعات، به نظر می رسد مقاومت در مقابل مفهوم جیره بندی در کشورهای اروپایی کمتر است. در کشورهای اروپایی مفهوم نیازمند بودن خدمت گیرنده دیده شده است و اکثراً صریح بودن جیره بندی، جزء تعریف آمده است (۲۵،۳۲،۴۶). به نظر می رسد مفهوم جیره بندی در نظام سلامت ایران بیشتر به مفاهیم کشورهای اروپایی نزدیک است.

از دیدگاه مشتریان و ذینفعان نظام سلامت، واژه جیره بندی بار منفی به همراه داشته و کاربرد آن موجب اظهارات مختلفی خواهد شد، بنابراین در بیان مفهوم جیره بندی، شفافیت از اهمیت بسزایی برخوردار است. در بیشتر کشورهای توسعه یافته در راستای افزایش طول عمر افراد، گفتمان جیره بندی به این صورت توسعه یافته است که به جای غالب بودن احساسات، شواهد هزینه اثربخشی مداخلات که توسط فنون ارزیابی اقتصادی Health Technology Assessment (HTA) تولید می شوند، در قضاوت‌های کارکنان بالینی به کار گرفته شود (۲۳،۳۸،۴۰). ارزیابی فناوری سلامت در کشور ایران مقوله نسبتاً جدیدی است و هنوز به صورت صحیح در نظام سلامت کاربرد نداشته است. از آنجا که فناوری‌های جدید (تجهیزات و دارو) هزینه‌های زیادی را متوجه نظام سلامت کرده است، به نظر ضروری‌ترین رویکرد جیره بندی که باید سیاست‌های مناسب آن تهیه شود، ارزیابی فناوری سلامت است.

سیستم بیمه کشورها نیز تا حد زیادی جیره بندی در نظام سلامت را مشخص می کند. به‌عنوان مثال در کشور آمریکا که سیستم یکپارچه و همگانی بیمه‌ای ندارد، تصمیم گیری برای انتخاب بین گزینه‌های مختلف و تخصیص منابع دشوارتر از سایر کشورهایی است که سیستم بیمه‌ای دارند (۴۱). این موضوع در نظام سلامت

و عمودی در ارائه خدمات در نظام سلامت ایران نیز پیشنهاد می شود.

از محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به کمبود مطالعات علمی پیشین در زمینه جیره بندی در کشورهای در حال توسعه و کشورهای مشابه با نظام سلامت ایران اشاره داشت. بنابراین پیشنهاد می شود، پژوهش‌های بیشتری توسط پژوهشگران به ویژه سیاستگذاران روی مفاهیم و موضوعات کلان نظام سلامت انجام گردد. پر واضح است که این مطالعه همانند هر پژوهشی دارای محدودیت مطالعاتی بوده است. در این راستا، لازم به توضیح است که مطالعات از چند پایگاه اصلی داخل و خارج کشور احصا شدند. بنابراین ممکن است برخی از پژوهش‌های منتشر نشده وارد مطالعه نشده باشند. البته تلاش شد که این موارد در معیارهای ورود و خروج شفاف شوند. بنابراین مانند غالب مطالعات مروری، مطالعاتی نقد و بررسی شدند که معیارهای مورد نظر را پوشش داده باشند. همچنین با توجه به بررسی‌های انجام شده، از آنجا که تاکنون مطالعه‌ای مشابه در این زمینه در پایگاه‌های معتبر علمی ایران مشاهده نشده است، بنابراین نتایج این مطالعه می‌تواند گامی مثبت در نحوه صحیح سیاست گذاری برای جیره بندی در نظام سلامت کشور ایران برای سیاستگذاران داشته باشد.

نتیجه گیری

افزایش هزینه‌های نظام سلامت و محدود بودن منابع برای تقاضاهای رو به افزایش، جیره بندی را غیر قابل اجتناب می‌کند. جیره بندی مراقبت‌های سلامت به‌عنوان یک ابزار تولیدی، با استفاده از شیوه‌های مختلفی انجام می‌گیرد. بر اساس کارکردهای نظام سلامت می‌توان رویکردهای مختلفی برای جیره بندی اتخاذ نمود. ویژگی‌های نظام سلامت ایران به عدم شفافیت در جیره بندی و سلیقه‌ای بودن آن دلالت دارد. با توجه به چارچوب استخراج شده و وضعیت نظام سلامت ایران، راهکارهایی از قبیل ایجاد واحدی جهت تهیه اطلاعات و شواهد هزینه اثربخشی مداخلات به‌صورت غیر متمرکز، تهیه و اجرای راهنماهای بالینی، همگن سازی بسته‌های خدمات ارائه شده توسط صندوق‌های بیمه‌ای مختلف، قانون گذاری و رعایت راهنماها از طریق ۳ فاکتور مبتنی بر کنترل، خود کنترلی و استفاده از مشوق‌های مالی،

در کنار این موارد باید توجه داشت که در راستای افزایش منافع سلامتی، منابع بایستی به شکلی کارآمد تخصیص داده شوند. این اصل بیشتر از جنبه‌ی اخلاقی مطرح است تا اقتصادی، چرا که بهبود سلامت مردم از طریق تخصیص کارآمد منابع یک هدف اخلاقی است و تخصیص ناکارآمد باعث می‌شود سلامت تعدادی از بیماران در معرض خطرات قابل پیشگیری قرار بگیرد. در مرحله‌ی بعد، منافع سلامتی برخاسته از منابع محدود می‌بایست به شکلی عادلانه یا منصفانه تقسیم شود، ما نباید در زمینه‌ی تقسیم منابع با گروه‌ها و افراد خاص رفتاری متفاوت داشته باشیم. در سیستم آلمان سعی بر آن است که همه شهروندان بدون توجه به سن، وضعیت تأهل، درآمد و ریسک‌های موجود، امکان دسترسی جامع و با کیفیت بالا داشته باشند (۲۷). همچنین در کشورهای ولز، نیوزلند و انگلیس با استفاده از عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت به تحلیل قانونی و قضاوت ارزش یک بیمار به بیمار دیگر و در کل جامعه در زمان تصمیم‌گیری برای سهمیه بندی مراقبت‌های بهداشتی درمانی پرداخته می‌شود (۲۵).

یکی از نگرانی‌های عمده در مباحث جیره بندی در کشورهای توسعه یافته این است که چقدر مراقبت‌های افزایش دهنده‌ی عمر، در مقابل مراقبت‌های افزایش دهنده‌ی کیفیت زندگی، در اولویت قرار گیرند (۳۵-۳۰، ۳۲). تمایل عمومی به اولویت دادن به افزایش عمر در برابر افزایش کیفیت، بدون در نظر گرفتن تفاوت زیاد هزینه بین ۲ مورد اخیر، موجب دشواری جیره بندی می‌شود. نگرانی دیگری که در جیره بندی مطرح خواهد بود، سن افراد (جوان در برابر پیر) است. در شرایطی که رقابت برای دریافت یک خدمت یکسان توسط یک بیمار جوان و یک بیمار پیر وجود دارد، نمی‌توان به‌طور قطعی اولویت بندی کرد. در کنار این موضوع، نابرابری‌های سلامت بین افراد همیشه توسط یک متغیر تحت تأثیر نیست و شرایط افراد می‌تواند توسط متغیرهای چندگانه‌ای تشریح شود (۲۱). در کشور آمریکا، برای افزایش ارزش‌های اخلاقی، عدالت بین نسلی در تخصیص برنامه‌های اجتماعی در دستور کار قرار گرفته است (۴۹). بنابراین استفاده از مکانیسم عدالت به‌صورت افقی

افرادی که ایشان را در انجام پژوهش یاری رساندند، تقدیر و تشکر نمایند.

مشارکت نویسندگان

طراحی پژوهش: م. ر.

جمع آوری داده‌ها: س. الف، ی. م ط، ک. ر، ن. ص، م. ن آ

تحلیل داده‌ها: ی. م ط، ک. ر

نگارش و اصلاح مقاله: ی. م ط، ک. ر

سازمان حمایت کننده

این مطالعه از سوی هیج سازمانی مورد حمایت مالی قرار نگرفته است.

تعارض منافع

هیچگونه تعارض منافی از سوی نویسندگان گزارش نشده است.

ارزیابی تکنولوژی سلامت، تهیه اطلاعات و تعیین آستانه استاندارد برای لیست انتظار و زمان انتظار، اولویت بندی در استفاده از بودجه گلوبال منطقی و احتساب ترجیحات اجتماعی برای شفاف شدن سیاست جیره بندی در نظام سلامت ایران، پیشنهاد می شود.

در نهایت از آنجاییکه مشخصاً سیستم ارزشی نقش کلیدی در فرایند جیره بندی دارد، در کشور ایران به منظور جیره بندی در سیستم مراقبت باید ابتدا ارزش‌های حاکم بر جامعه را شناسایی و سپس ملاک‌ها را مشخص کرد و سپس اقدام به انجام سهمیه بندی منابع سلامت نمود.

سپاسگزاری

نویسندگان بر خود لازم می دانند بدینوسیله از تمامی

References

- 1) Withanachchi N, Uchida Y. Healthcare rationing: A guide to policy directions in Sri Lanka. *Health policy* 2006; 78(1): 17-25. doi: <https://doi.org/10.1016/j.healthpol.2005.08.009>.
- 2) Brundtland GH. The world health report 2000 - Health systems: improving performance. World Health organization (WHO): Switzerland, Geneve. 2000: 23.
- 3) Maynard A. Health care rationing: doing it better in public and private health care systems. *J Health Polit Policy Law* 2013; 38(6): 1103-27. doi: [10.1215/03616878-2373157](https://doi.org/10.1215/03616878-2373157).
- 4) Rodríguez-Monguío R, Antónanzas Villar F. Healthcare rationing in Spain: framework, descriptive analysis and consequences. *Pharmacoeconomics* 2006; 24(6): 537-48. PMID: 16761902.
- 5) Elmi ZM, Sadeghi S. Health Care Expenditures and Economic Growth in Developing Countries: Panel Co-Integration and Causality. *Middle-East Journal of Scientific Research* 2012; 12(1): 88-91. doi: [10.5829/idosi.mejrs.2012.12.1.64196](https://doi.org/10.5829/idosi.mejrs.2012.12.1.64196).
- 6) OECD STAT, Development OFEC-OA. OECD Health expenditure and financin. Available from URL: [https:// stats.oecd.org/ Index. asp? DataSetCode =SHA](https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=SHA). Last Access: Sep 9, 2018.
- 7) Rasel M, Ardalan A. The Future of Ageing and Its Health Care Costs: A Warning for Health System. *Salmand* 2007; 2(4): 300-5. [Persian]
- 8) Hashemi H, Alwan A. World Health Organization. Regional Office for the Eastern Mediterranean Islamic Republic of Iran health profile 2015. World HEALTH organization (WHO): Switzerland, Geneve. 2015: 1-42.
- 9) Hicks LL. Making hard choices. Rationing health care services. *J Leg Med* 2011; 32(1): 27-50. doi: [10.1080/01947648.2011.550825](https://doi.org/10.1080/01947648.2011.550825).
- 10) Cappelen AW, Norheim OF. Responsibility, fairness and rationing in health care. *Health policy* 2006; 76(3): 312-9. doi: [10.1016/j.healthpol.2005.06.013](https://doi.org/10.1016/j.healthpol.2005.06.013).
- 11) Chang K, Ying YH. Economic growth, human capital investment, and health expenditure: A study of OECD countries. *Hitotsubashi Journal of Economics* 2006; 47(1): 1-16. doi: [http://doi.org/ 10.15057/7644](https://doi.org/10.15057/7644).
- 12) Moreira T. Health care rationing in an age of uncertainty: A conceptual model. *Social Science & Medicine* 2011; 72(8): 1333-41. doi: [https://doi.org/ 10.1016/j.socscimed.2011.02.026](https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2011.02.026).
- 13) Strech D, Persad G, Marckmann G, Danis M. Are physicians willing to ration health care? Conflicting findings in a systematic review of survey research. *Health policy* 2009; 90(2 and 3): 113-24. doi: [10.1016/j.healthpol.2008.10.013](https://doi.org/10.1016/j.healthpol.2008.10.013).
- 14) Asante AD, Zwi AB. Factors influencing resource allocation decisions and equity in the health system of Ghana. *Public Health* 2009; 123(5): 371-7. doi: [10.1016/j.puhe.2009.02.006](https://doi.org/10.1016/j.puhe.2009.02.006).
- 15) Ministry of Health and Medical Education, Deputy for Coordination and policy making. Available from URI: [http://rc.majlis.ir/fa/law/show/ 94202](http://rc.majlis.ir/fa/law/show/94202). Last Access: Mar 4, 2018.
- 16) General Policies of fifth five year national development in the framework of twenty- year perspective. Available from URL: <http://www.leader.ir/fa/content/4666/leader.ir>. Last Access: Jul 02, 2018.

- 17) Allan GM, Innes GD. Do family physicians know the costs of medical care? Survey in British Columbia. *Can Fam Physician* 2004; 50(2): 263-70. PMID: 15000338.
- 18) van Delden JJ, Vrakking AM, van der Heide A, van der Maas PJ. Medical decision making in scarcity situations. *J Med Ethics* 2004; 30(2): 207-11. PMID: 15082820.
- 19) Weisleder P. Health Care Rationing in a Just Society: The Clinical Effectiveness Model. *Semin Pediatr Neurol* 2015; 22(3): 201-4. doi: 10.1016/j.spen.2015.05.001.
- 20) Moher D, Liberati A, Tetzlaff J, Altman DG. Preferred reporting items for systematic reviews and meta-analyses: the PRISMA statement. *Ann Intern Med* 2009; 151(4): 264-9. doi: 10.7326/0003-4819-151-4-200908180-00135.
- 21) Brock DW. Health Care Resource Prioritization and Rationing: Why Is It So Difficult? *Social Research* 2007; 74(1): 125-48.
- 22) Berney L, Kelly M, Doyal L, Feder G, Griffiths Ch, Jones IR. Ethical principles and the rationing of health care: A qualitative study in general practice. *Br J Gen Pract* 2005; 55(517): 620-5. PMID: 16105371.
- 23) Williams I. Institutions, cost-effectiveness analysis and healthcare rationing: the example of healthcare coverage in the English National Health Service. *Policy and Politics* 2013; 41(2): 223-39. doi: <https://doi.org/10.1332/030557312X655477>.
- 24) Kapp MB. Health Care Technology, Health Care Rationing, and Older Americans: Enough Already! *Care Manag J* 2010; 11(4): 245-8. PMID: 21197931.
- 25) Manning J. Exceptional circumstances schemes and the social factors exclusion in healthcare rationing. *Oxford University Commonwealth Law Journal* 2013; 13(1): 75-114. doi: <https://doi.org/10.5235/14729342.13.1.75>
- 26) Schultheiss C. In the machinery of implicit rationing. Effects of cost reduction in the German health care system. *PsychoNeuro* 2004; 30(4): 221-6.
- 27) Nadolski H. Budgeting and rationing in the German health care system. *J Contemp Health Law Policy* 2002; 18(3): 697-702.
- 28) Schut FT, Van de Ven W. Rationing and competition in the Dutch health-care system. *Health Economics* 2005; 14(S1): S59-S74. doi: <https://doi.org/10.1002/hec.1036>.
- 29) Dey I, Fraser N. Age-based rationing in the allocation of health care. *J Aging Health* 2000; 12(4): 511-37. doi: 10.1177/089826430001200404.
- 30) Miller SC. The invisibility of gender: A feminist commentary on age-based healthcare rationing. *Journal of Philosophical Research* 2005; 30(S2): 263-74.
- 31) Alpınar Z, Civaner M, Ors Y. Rationing healthcare: Should life-style be used as a criterion?. *Anadolu kardiyoloji dergisi: AKD = the Anatolian journal of cardiology* 2010; 10(4): 367-71. doi: 10.5152/akd.2010.097.
- 32) Klein R. A middle way for rationing healthcare resources. *BMJ (Clinical research ed)* 2005; 330(7504): 1340-1. doi: <https://doi.org/10.1136/bmj.330.7504.1340>.
- 33) Callahan D. Must We Ration Health Care for the Elderly?. *J Law Med Ethics* 2012; 40(1): 10-6. doi: 10.1111/j.1748-720X.2012.00640.x.
- 34) Wiese CH, Schepp CP, Bergmann I, Hinz JM, Graf BM, Lassen CL. Age rationing: Means of resource allocation in healthcare systems. *Anaesthetist* 2012; 61(4): 354-62. doi: 10.1007/s00101-012-2009-1.
- 35) Morreim H, Antiel RM, Zacharias DG, Hall DE. Should age be a basis for rationing health care?. *virtual mentor* 2014; 16(5): 339-47. doi: 10.1001/virtualmentor.2014.16.05.ecas2-1405.
- 36) Kanter RK, Cooper A. Mass Critical Care: Pediatric Considerations in Extending and Rationing Care in Public Health Emergencies. *Disaster Med Public Health Prep* 2009; 3 (Suppl 2): S166-71. doi: 10.1097/DMP.0b013e3181be6844.
- 37) Tong A, Jan S, Wong G, Craig JC, Irving M, Chadban S, et al. Rationing scarce organs for transplantation: healthcare provider perspectives on wait-listing and organ allocation. *Clin Transplant* 2013; 27(1): 60-71. doi: 10.1111/ctr.12004.
- 38) Rothgang H, Niebuhr D, Wasem J, Gress S. The National Institute for Clinical Excellence (NICE) -- Agency for rationing health care services or model for evidence-based health care?. *Gesundheitswesen*. 2004; 66(5): 303-10.
- 39) Samanta A, Samanta J. Evidence-based medicine: A clinical governance tool for rationalising or rationing health care?. *Clin Gov* 2005; 10(4): 308-13.
- 40) Bridges JFP, Onukwugha E, Mullins CD. Healthcare rationing by proxy: Cost-effectiveness analysis and the misuse of the \$50000 threshold in the US. *Pharmacoeconomics* 2010; 28(3): 175-84.
- 41) Kruse J. Rationing medical resources: Panacea or peril for American health care?. *J Leg Med*. 2011; 32(1): 1-10.
- 42) Rooshenas L, Owen-Smith A, Hollingworth W, Badrinath P, Beynon C, Donovan JL. "I won't call it rationing ...": An ethnographic study of healthcare disinvestment in theory and practice.

- Social Science & Medicine 2015; 128: 273-81. doi: 10.1016/j.socscimed.2015.01.020.
- 43) Owen-Smith A, Coast J, Donovan J. "I can see where they're coming from, but when you're on the end of it ... you just want to get the money and the drug.": Explaining reactions to explicit healthcare rationing. *Social Science & Medicine* 2009; 68(11): 1935-42.
- 44) Albrecht GL. Rationing health care to disabled people. *Sociol Health Illn* 2001; 23(5): 654-77.
- 45) Orentlicher D. Rationing health care: it's a matter of the health care system's structure. *Ann Health Law* 2010; 19(3): 449-64. PMID: 21456395.
- 46) Oduncu FS. Priority-setting, rationing and cost-effectiveness in the German health care system. *Med Health Care Philos* 2013; 16(3): 327-39. doi: 10.1007/s11019-012-9423-7.
- 47) Mehroolhassani M, Najafi B, Yazdi Feyzabadi V, Haghdoost A, Abolhallaje M, Ansari M, et al. Total health expenditures and proportion of out-of-pocket payments in Iranian provinces; 2008-2014. *irje* 2017; 12(5): 1-12. [Persian]
- 48) Rashidian A, Omidvari AH, Vali Y, Sturm H, Oxman AD. Pharmaceutical policies: effects of financial incentives for prescribers. *Cochrane Database of Syste Rev* 2015; 4(8): CD006731. doi: 10.1002/14651858.CD006731.pub2.
- 49) Churchill LR. Age-rationing in health care: flawed policy, personal virtue. *Health Care Analysis* 2005; 13(2): 137-46.

Policy-making for Rationing in the Healthcare System: A review to provide suggestions for Iran

Keivan Rahmani¹ , Reza Rezayatmand², Niyousha Sadeghpour³,
Mahsa Nikaeen⁴, Samira Arabi⁵, Yasamin Molavi Taleghani^{6*}

¹ Ph.D. student in Health services Administration, Student Research Committee, School of Management and Medical Informatics, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran

² Assistant Professor, Health Management and Economics Research Center, School of Management and Medical Informatics, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran

³ MD student, School of Medical, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran

⁴ Post Graduate student, Department of Operative Dentistry, School of Dentistry, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran

⁵ MSc student in Health services Administration, School of Public Health and Safety, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran

⁶ Ph.D. student of Health services Administration, Health Management and Economics Research Center, School of Management and Medical Informatics, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran

* **Corresponding Author:** Yasamin Molavi Taleghani
yasamin_molavi1987@yahoo.com

ABSTRACT

Citation: Rahmani K, Rezayatmand R, Sadeghpour N, Nikaeen M, Arabi S, Molavi Taleghani Y. Policy-making for Rationing in the Healthcare System: A review to provide suggestions for Iran. *Manage Strat Health Syst* 2018; 3(3): 249-62.

Received: July 25, 2018

Revised: December 11, 2018

Accepted: December 15, 2018

Funding: The authors have no support or funding to report.

Competing Interests: The authors have declared that no competing interests exist.

Background: Rationing is considered as a solution to control the costs and increase the efficiency in using the limited resources of the healthcare system. Therefore, this study was conducted to review the studies carried out on rationing in different countries and to provide suggestion for Iran's healthcare system.

Methods: This systematic review was carried out to find the papers published in this regard. To hit this target, we searched the English databases (web of knowledge, PubMed, Scopus, Ovid and Science Direct) using the keywords of "rationing, stewardship, policy making, healthcare, health care, coverage, and services". We selected the related studies and assessed their quality. Authors reached consensus regarding the included studies in order to avoid making errors.

Results: We searched the keywords and found 2880 relevant papers. The inclusion criteria were applied and 29 eligible papers were selected finally. A conceptual framework was suggested for rationing at three levels of financing (out of pocket payment, age-based risk assessment, service package, payment to providers), rendering services (evidence-based medicine, duration and the waiting list of services, and medicinal pharmacopoeia), and providing resources (distribution of leveling services, workforce competence, assessment of health technology and pharmaceuticals).

Conclusion: Considering the increased health care costs and restrictions of resources for increasing demands, rationing is inevitable. With regard to the proposed conceptual model, the solutions to clarify the rationing policy in the healthcare system of Iran include: creation of information dashboard, implementation of clinical guidelines, homogenization of service packages provided by insurance funds, health technology assessment, and assessment of social preferences.

Key words: Rationing, Healthcare system, Cost decrease